

KEN WILBER

Her Şeyin Kısa Bir Tarihi

27 sayfalık görselleştirilmiş geniş özet

16 özgün bölüm gravürü · Gündelik örnekler

Ana fikirler · Eleştiriler · Akılda kalan sahneler

Özgün eserin yerini tutmayan açıklamalı okuma rehberi

OKUMAYA BAŞLAMADAN ÖNCE

Bu rehberin pusulası

Ken Wilber'ın 1996 tarihli eseri, daha kapsamlı Sex, Ecology, Spirituality kitabındaki sistemi soru-cevap biçiminde erişilebilir hale getirir. Evrenin fiziksel kronolojisini anlatmaktan çok, evrimde bütün-parça ilişkilerini, bilinç ve kültür gelişimini, modernliğin kazanç ve kopuşlarını, ekoloji ile maneviyatın nasıl birleştirilebileceğini tartışır.

Bu kitap nasıl okunmalı?

Maddeden yaşama, zihinden kültüre ve manevi deneyime uzanan büyük bütünlük arayışını; holon, dört kadran, gelişim aşamaları, modernlik, düzülke ve yükselen-alçalan yollar üzerinden sade ve eleştirel biçimde anlatan rehber.

Bu kitap bütün bilim ve maneviyatın uzlaştığını kanıtlayan birleşik teori değildir. Gelişim merdivenleri kültürel üstünlük veya insanları düşük-yüksek diye sıralama aracı yapılamaz; bazı kanıt ve kaynaklar tartışmalıdır. Rehber bütünleştirme cesaretini korurken aşırı sistemleştirme riskini açıkça gösterecektir.

Bir hücre hem kendi içinde bütündür hem organın parçası; organ bedeninde bütün, insan toplum içinde parçadır. Wilber bu iç içe yapıya holon der. Hiçbir kat tek başına evren değildir; her yeni düzey öncekine dayanır ve yeni ilişki imkânı ekler.

KULLANIM ÖNERİSİ

Bir oturuşta bitirmek zorunda değilsiniz; her gravür bir sonraki durak için hafıza kancasıdır.

YOL HARİTASI

21 durakta kitabın bütünü

01	Bu kitap nasıl okunmalı?	12	Farklılaşma kopuşa dönünce düzülke oluşur
02	Her şeyin tarihi olay listesinden çok örüntü arar	13	Yükselen yol dünyayı aşar, alçalan yol dünyayı kutsar
03	Kosmos yalnız fiziksel evren değildir	14	Eko-romantizm doğayı kayıp cennet yapabilir
04	Her holon hem bütün hem parçadır	15	Öncesi ile ötesi aynı görünse de aynı değildir
05	Hiyerarşi ile tahakküm aynı değildir	16	Cinsiyet ve kültür büyük sisteme direnç noktalarıdır
06	Aşmak ve içermek gelişimin iki şartıdır	17	Bütünleştirmek her şeyi aynılaştırmak değildir
07	Dört kadran tek olaya dört pencere açar	18	Kitabın kolay yanlış anlaşılacağı yer
08	Ben, biz ve o modernliğin büyük üçlüsüdür	19	Kitap hakkında süren tartışma
09	Madde, yaşam ve zihin yeni derinlikler açar	20	Bugüne taşınan üç soru
10	Gelişim benmerkezden dünya merkezine genişleyebilir	21	Bir cümlede kitabın özü
11	Modern farklılaşma büyük bir kazançtır		

Her şeyin tarihi olay listesinden çok örüntü arar

Wilber Büyük Patlama'dan modern kültüre tek tek tarih vermekten çok, madde, yaşam, zihin ve ruh alanlarında tekrar eden bütünleşme ile farklılaşma örüntülerini arar. Mesele tek neden bulmak değil, sonucu üreten düzeni görebilmektir.

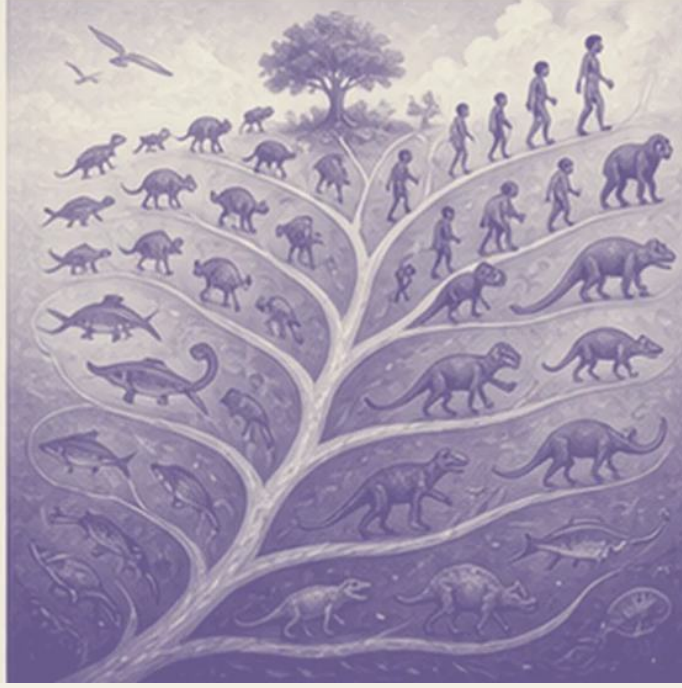
Taş, hücre, hayvan, insan ve toplum aynı nesne değildir; her basamak yeni ilişki ve iç dünya kapasitesi ekler. Örnek kanıtın tamamı değildir; yine de iddianın nerede sınanacağını açık eder.

Evrim daha karmaşık bütünler kurar, eski parçaları yeni düzende birleştirir ve yeni sorunlar doğurur. Aradaki basamakları atlamak etkileyici fakat boş bir sonuca yol açabilir.

Karmaşıklık artışı ahlaki ilerleme garantisi değildir; biyolojik evrim amaçlı manevi merdiven olarak kanıtlanmış değildir. Sonraki araştırmalar ayrıntıyı değiştirse bile iyi soru yaşamaya devam edebilir.

Bir gelişmede eklenen yeni kapasiteyle kaybedilen eski dengeyi birlikte yazın. Büyük örüntü ayrıntıyı aydınlatıyorsa değerlidir; ayrıntı itiraz ettiğinde onu zorla yerine sokmamalıdır. Böyle bir gözlem kavramın açıklayıcı mı, yalnız etkileyici mi olduğunu gösterir.

Kosmos yalnız fiziksel evren değildir

Wilber Kosmos kelimesini fiziksel maddeyle birlikte yaşam, zihin, kültür ve manevi anlamı kapsayan geniş bütün için kullanır. Kavramın değeri, daha önce kopuk duran ayrıntıları aynı haritada buluşturmasındadır.

Bir orman ölçülebilir ağaç ve karbon olduğu kadar canlı ilişkisi, insan hikâyesi ve kutsal anlam taşıyabilir. Aynı kişiler başka kurallar içinde farklı davranınca açıklamanın yeri değişir.

Farklı bilgi alanları aynı olaya başka boyut açar; hiçbir boyut diğerinin diline bütünüyle indirgenmez. Bu hareketin kim tarafından başlatıldığı kadar kim tarafından sürdürüldüğü de önemlidir.

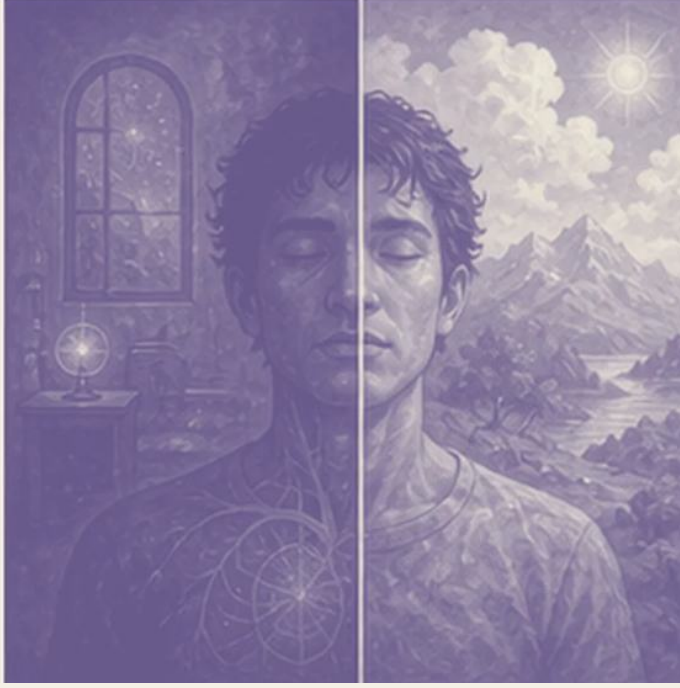
Kapsamlı kelime, bilimsel iddia ile manevi yorumu aynı kanıt düzeyindeymiş gibi gösterebilir. Güçlü ton, belirsizlik ve bağlam payını ortadan kaldırmaz.

Bir olayı fiziksel, canlı, psikolojik, toplumsal ve manevi anlamıyla ayrı cümlelerde anlatın. Kosmos dili bilgi türlerini yan yana getirir, doğrulama kurallarını birbirine karıştırmamalıdır. Amaç düşünceyi insanlara etiket yapmak değil, görünmeyen koşulu fark etmektir.

HOLARŞİ · YAPI

04. DURAK

Her holon hem bütün hem parçadır

Holon kendi düzeyinde bütünlük gösterirken daha geniş bir bütünün parçası olan varlık veya örüntüdür. Burada tanımdan çok, tanımın görmemizi sağladığı ilişki önemlidir.

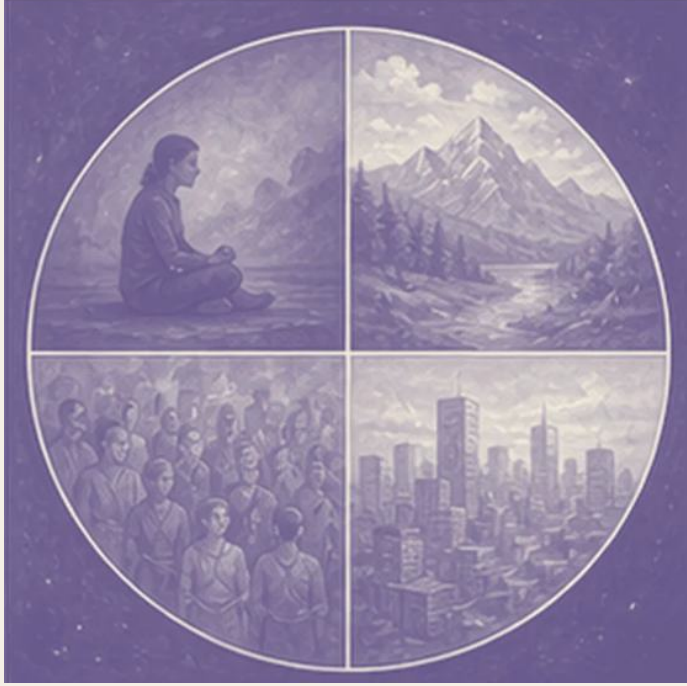
Kelime cümlede anlamlı bütündür, cümlelerin parçasıdır; cümle paragrafta aynı çift rolü taşır. Bu olayın tersini düşünmek zorunlu olanla değişebilir olanı ayırmayı kolaylaştırır.

İç içe düzen bağımsızlık ve bağımlılığı birlikte açıklar; bozulma aşağı ve yukarı düzeylere yayılabilir. Süreç, büyük değişimin gündelik tekrarlarla nasıl kurulduğunu gösterir.

Her toplumsal ilişki düzgün basamaklı hiyerarşi oluşturmaz; ağ, döngü ve kesişim de önemlidir. Bu uyarı kavramı reddetmez; doğru ölçüde kullanmayı sağlar.

Bir kurumda ekip, bölüm ve bütün arasındaki karşılıklı bağımlılığı yalnız yukarıdan aşağı çizmeden gösterin. Holon bakışı bireyin hem özerk hem ilişkisel olduğunu aynı anda tutar. Kısa vadeli kazanç ile uzun vadeli maliyeti ayırmak bu merceği hayata geçirir.

Hiyerarşi ile tahakküm aynı değildir

Wilber doğal gelişim sırasını ve iç içe karmaşıklığı anlatan holarşiyi, bir parçanın bütünü kendi çıkarına yönetmesi anlamındaki tahakkümden ayırır. Bu başlangıç bir hüküm değil, sonraki örnekleri sinayacak mercektir.

Organlar bedende düzey ilişkisi taşır; kalp diğer organları köle yaparsa beden ölür, işlevsel öncelik mutlak hüküm değildir. İnsan yüzü eklendiğinde tartışmanın kimin hayatına dokunduğu anlaşılır.

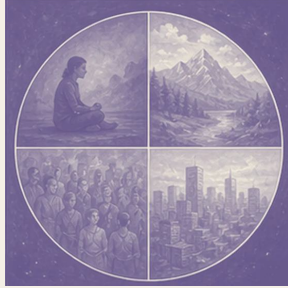
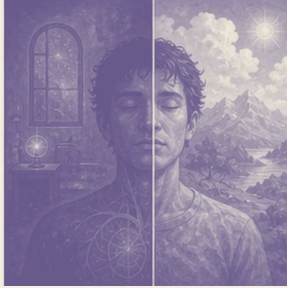
Sağlıklı üst düzey parçaları korur ve koordine eder; hastalıklı düzen parçanın özerkliğini ezer. Bir halkanın maliyeti başka bir gruba aktarılıyorsa açıklama ona da bakmalıdır.

Doğal hiyerarşi sözü siyasi eşitsizliği meşrulaştırmak için kötüye kullanılabilir; değer ve güç ayrıca tartışılmalıdır. Bu sınır fikri zayıflatmaz; onu her kapıyı açtığı sanılan sahte anahtardan korur.

Bir üstünlük iddiasında daha geniş sorumluluk mu, yalnız daha çok ayrıcalık mı bulunduğunu sorun. Sağlıklı üst düzey daha çok hak değil daha geniş bakım ve hesap verme yükü taşır. Kişiyi suçlamadan önce davranışı üreten koşulu değiştirmek daha öğretici olabilir.

OKUMA EŞİĞİ 1 / 3

İlk bağlantılar artık görünür

GERİDE KALAN DÖRT DURAK

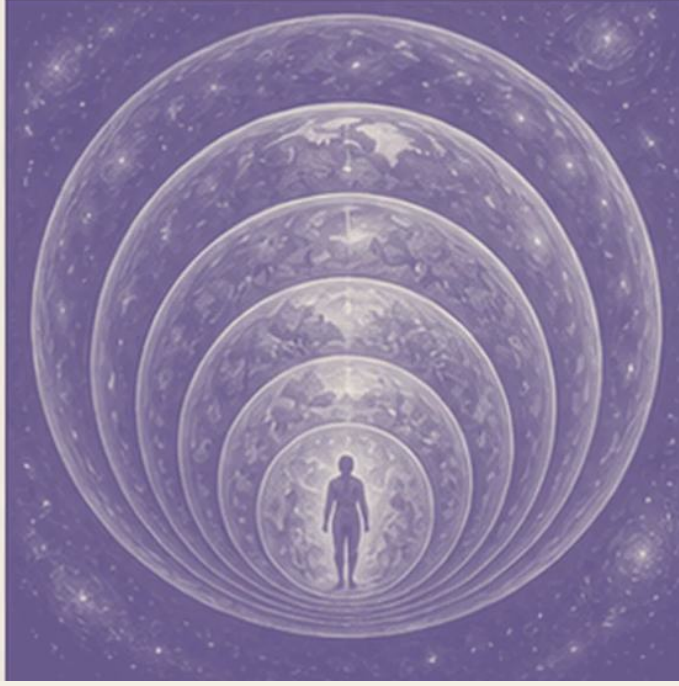
- Her şeyin tarihi olay listesinden çok örüntü arar
- Kosmos yalnız fiziksel evren değildir
- Her holon hem bütün hem parçadır
- Hiyerarşi ile tahakküm aynı değildir

SIRADAKİ DÖRT DURAK

- Aşmak ve içermek gelişimin iki şartıdır
- Dört kadrın tek olaya dört pencere açar
- Ben, biz ve o modernliğin büyük üçlüsüdür
- Madde, yaşam ve zihin yeni derinlikler açar

Bağlantı sorusu: “Her şeyin tarihi olay listesinden çok örüntü arar” ile “Hiyerarşi ile tahakküm aynı değildir” arasında hangi düşünce yolu kuruluyor? Bir sonraki durak olan “Aşmak ve içermek gelişimin iki şartıdır” bu yolu nasıl değiştirebilir?

Aşmak ve içermek gelişimin iki şartıdır

Yeni düzey öncekinin sınırını aşarken işe yarayan kapasitesini içinde taşır; yok ederse üzerine kurulduğu zemini kaybeder. İlk bakışta küçük görünen ayrım, sorumluluğun yerini değiştirir.

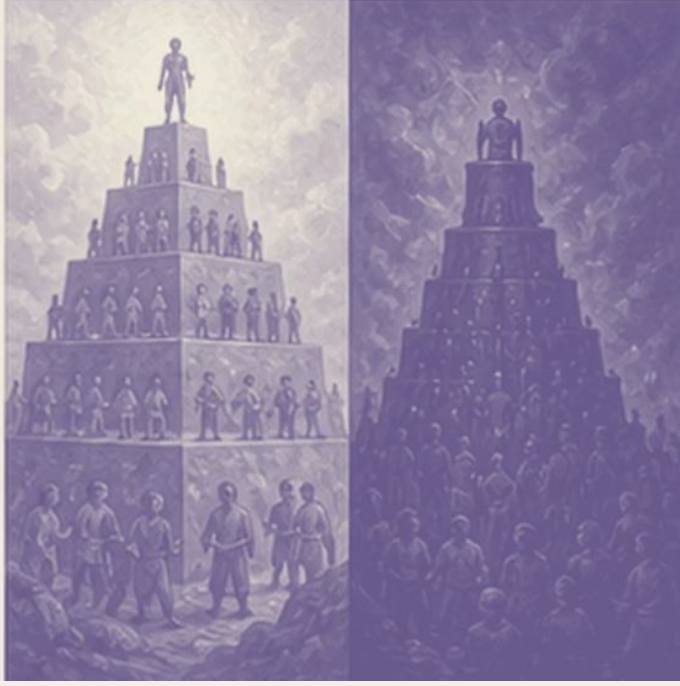
Yetişkin çocukluk dilini bırakmaz, onu daha karmaşık düşünme ve sorumluluk içinde kullanır. Sahnedeki sonuç tek niyetten değil, küçük koşulların birleşmesinden doğar.

Eski beceri korunur, yeni bağlamda yeniden düzenlenir ve daha geniş seçenek oluşur. Bu bağlantı geçmişteki örneği bugüne birebir kopyalamadan karşılaştırma imkânı verir.

Gelişim bazen kopuş, kayıp ve geri dönüş taşır; düzgün basamak anlatısı gerçek hayatı fazla temiz gösterebilir. Bir düzeni tarif etmek onu ahlaken onaylamak anlamına gelmez.

Bir değişimde geride bıraktığınız alışkanlıkla mutlaka korumanız gereken temel beceriyi ayırın. Aşmak içermiyorsa gelişim değil temel kapasite kaybı olabilir. Hazır reçete yerine kararın gizli varsayımını açığa çıkarmak gerekir.

Dört kadran tek olaya dört pencere açar

Wilber bireysel iç dünya, bireysel dış davranış, ortak kültürel anlam ve toplumsal sistem olmak üzere dört bakışın birlikte gerektiğini savunur. Bölüm böylece kişiyi suçlamadan önce koşulları incelemeyi önerir.

Depresyon yaşayan kişide duygu ve anlam, beyin-beden, aile dili ve çalışma koşulları aynı anda etkili olabilir. Büyük kelimelerin gerisindeki basit hareket burada açıkça görülür.

İç-dış ve tekil-çoğul eksenleri açıklamayı dört alana böler, tek nedenin diğer boyutları yutmasını engeller. Mekanizmayı tersine çevirmek, fikrin karşı örnek karşısındaki dayanıklılığını gösterir.

Dört kutu gerçek mekanizma sağlamaz; alanlar arası ilişkinin somut kanıtı ayrıca kurulmalıdır. Karşı örnek iddiayı yok etmekten çok hangi koşulda geçerli olduğunu gösterir.

Bir sorunun ben, beden-davranış, biz ve kurum-altyapı taraflarını dört küçük kareye yazın. Dört kadran aynı soruya dört gerçeklik boyutu açar, hazır neden-sonuç zinciri sağlamaz. Geçmişteki sonucu değil, o sonucu doğuran soruyu bugünün araçları içinde sınamak gerekir.

Ben, biz ve o modernliğin büyük üçlüsüdür

Öznel güzellik ve içtenlik, ortak ahlaki haklılık ve nesnel doğruluk farklı ölçüler taşır; modernlik bunları birbirinden ayırarak özgürleştirir. İddia her şeyi açıklamaz; fakat doğru soruyu kurmak için sağlam bir başlangıç verir.

Bilim insanı tablonun doğru olup olmadığını, yurttaş kuralın adil olup olmadığını, sanatçı ifadenin sahici olup olmadığını ayrı tartışabilir. Bu an, kitabın genel savını tek bir hayatın ölçeğinde sinamamıza izin verir.

Alan farklılaşınca kilise veya devlet hepsine tek cevap veremez, uzmanlaşma ve eleştiri gelişir. Bu zincirde hangi halka koparsa sonucun değişeceği ayrıca sorulmalıdır.

Ayrışma mutlak kopuşa dönerse gerçek, iyilik ve güzellik birbirini duyamaz; ayrıca üçlü Batı tarihini merkez alır. Benzetme akılda kalıcıdır ama dünyanın tamamı değildir.

Bir kararın doğru veri, adil ilişki ve yaşanabilir anlam şartlarını aynı masaya getirin. Büyük Üçlü'nün ayrışması özgürlük, yeniden ilişkilendirilmesi bütünlük üretir. Kesin hüküm karşısında eksik kanıtı sormak acele genellemeyi durdurabilir.

Madde, yaşam ve zihin yeni derinlikler açar

Fiziksel küre yaşamı mümkün kılar, yaşam küresi fizik yasalarını bozmadan kendi örgütlenmesini ekler, zihin ve kültür de sembolik anlam dünyası kurar. Bu çerçeve kurulduğunda kitabın zor görünen sorusu gündelik hayata yaklaşır.

Taş enerji alışverişi yapar, bitki kendini sürdürür, hayvan çevreyi algılar, insan ortak hikâyeyle geleceği planlar. Olayı yaşayan kişi tüm yapıyı görmese de yapı onun seçeneklerini etkiler.

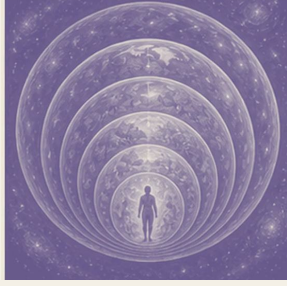
Yeni düzey önceki koşula bağımlı kalırken indirgenemeyen ilişkisel özellik ve iç derinlik kazanır. Mekanizma görüldüğünde benzer görünen iki olayın neden farklı sonuç verdiği anlaşılır.

'Yüksek' sözü insana doğa üzerinde sınırsız hak vermez; bağımlılık arttıkça sorumluluk da artar. Tek etkileyici olayın bütün toplumlar adına konuşmasına izin verilmemelidir.

Sahip olduğunuz karmaşık kapasitenin hangi basit doğal koşula bağımlı olduğunu hatırlayın. Yeni derinlik doğaya bağımlılığı azaltmaz; daha karmaşık ve kırılgan hale getirebilir. Kavramı önce kendi davranışımızda aramak onu kolay suçlama aracından kurtarır.

OKUMA EŞİĞİ 2 / 3

Ayrıntılardan büyük resme

GERİDE KALAN DÖRT DURAK

- Aşmak ve içermek gelişimin iki şartıdır
- Dört kadran tek olaya dört pencere açar
- Ben, biz ve o modernliğin büyük üçlüsüdür
- Madde, yaşam ve zihin yeni derinlikler açar

SIRADAKİ DÖRT DURAK

- Gelişim benmerkezden dünya merkezine genişleyebilir
- Modern farklılaşma büyük bir kazançtır
- Farklılaşma kopuşa dönünce düzülke oluşur
- Yükselen yol dünyayı aşar, alçalan yol dünyayı kutsar

Bağlantı sorusu: “Aşmak ve içermek gelişimin iki şartıdır” ile “Madde, yaşam ve zihin yeni derinlikler açar” arasında hangi düşünce yolu kuruluyor? Bir sonraki durak olan “Gelişim benmerkezden dünya merkezine genişleyebilir” bu yolu nasıl değiştirebilir?

Gelişim benmerkezden dünya merkezine genişleyebilir

Wilber ahlaki bakışın yalnız kendi ihtiyacından gruba, oradan bütün insanların ve canlıların çıkarına doğru genişleyebileceğini anlatır. Yazar tekil olayı daha geniş bir yapının belirtisi olarak okumamızı ister.

Çocuk oyuncağını yalnız kendisi için ister, yetişkin aile kuralını düşünür, yurttaş yabancıнын eşit hakkını da hesaba katar. Örneği hatırlamak, kuru kavramı ezberlemekten daha kalıcı bir yol sunar.

Rol alma kapasitesi büyür, kimlik daha geniş 'biz' kurar ve sorumluluk çevresi genişler. Neden ile sonuç arasındaki ara adımlar kitabın asıl açıklama gücünü taşır. İnsanlar tek çizgide ilerlemez; biri bilimde geniş, cinsiyette dar olabilir ve kültür aşamaları kesin merdiven değildir. İnsan niyeti ile kurumsal sonuç her zaman aynı yönde ilerlemez.

Bir kararınızda 'biz' dediğiniz grubun sınırına kimlerin ve hangi canlıların girmediğini sorun. Dünya merkezli söz ancak yabancıнын gerçek hakkı ve bedeli karara girdiğinde anlam kazanır. Ortalama sonuç kadar bedeli kimin ödediğini de görmek gerekir.

MODERNLİK · ÖZGÜRLEŞME

11. DURAK

Modern farklılaşma büyük bir kazançtır

Bilim, sanat ve ahlakın ayrı kurum ve ölçüler geliştirmesi dogmatik bütünün baskısından özgürleşme sağlar. Bu cümle sonuçtan önce hangi şartların oluştuğunu araştırmaya çağırır.

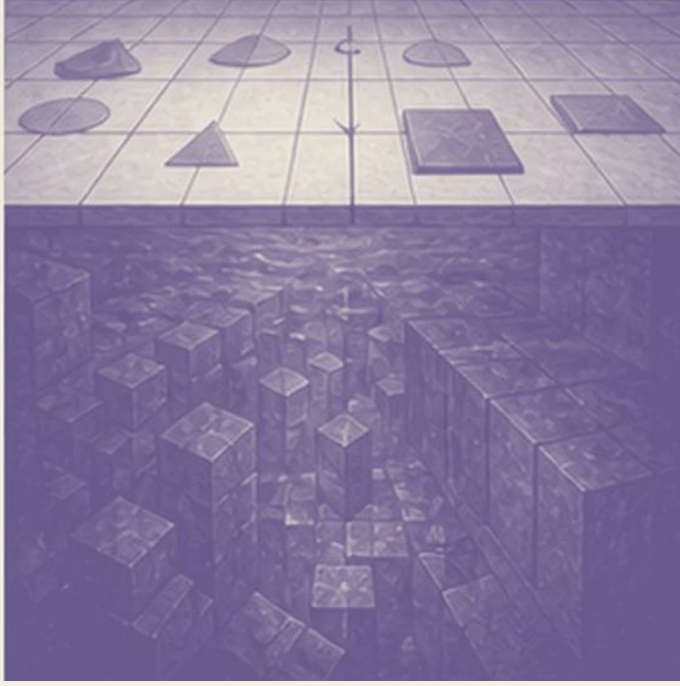
Ressam dini otoritenin tek estetik kuralından, araştırmacı siyasi liderin doğa açıklamasından, yurttaş soylunun özel yasasından uzaklaşır. Sahne, kavramı tanımdan çıkarıp insan yüzü ve gerçek bedelle buluşturur.

Bağımsız alanlar kendi hata düzeltme yöntemini kurar, bireysel hak ve eleştiri güçlenir. Bu bağlantı niyet ile sonuç arasındaki mesafeyi görünür tutar.

Modernliğin özgürlüğü sömürge, sınıf ve cinsiyet eşitsizliğiyle birlikte yürümüştür; yalnız zafer hikâyesi olamaz. Açıklama olasılık gösterir; değişmez kader ilan etmez.

Kullandığınız bir özgürlüğün hangi kurum ayrışması sayesinde mümkün olduğunu ve kimi dışarıda bıraktığını yazın. Modernlik eleştirilirken onun açtığı bireysel hak, bilim ve sanat özerkliği korunmalıdır. Görev tek doğruyu ezberlemek değil, yanlış kurulmuş soruyu fark etmektir.

Farklılaşma kopuşa dönünce düzülke oluşur

Nesnel bilimin başarısı iç deneyim ve kültürel anlamı gerçek dışı saymaya başladığında, bütün değerlerin yalnız dış ölçüye indirildiği düzülke doğar. Kavram, hazır cevap vermekten çok dikkatin yönünü değiştirir.

Sevgi yalnız hormon, okul yalnız test puanı, orman yalnız kereste miktarı diye anlatıldığında doğru ölçüm bütün anlamın yerine geçer. Bir ayrıntı değiştiğinde sonucun da değişmesi, kaderden değil ilişkiden söz edildiğini gösterir.

Dış açıklama yöntemsel sınırını unuttur, iç ve ortak boyutlar öznel gürültü sayılır, araçsal akıl genişler. Burada önemli olan adımları sırayla izlemek ve hiçbirini doğal kabul etmemektir.

İç deneyimi savunmak bilimsel kanıtı reddetmek değildir; sahte tedavi ve dogma da eleştiriye açık kalmalıdır. Kitabın dönemi ve seçtiği örnekler hesaba katılmadan kavram kolayca dogmaya dönüşür.

Bir ölçümün açıkladığı şeyi ve yöntem gereği açıklayamadığı anlamı ayrı tutun. Düzülke eleştirisi ölçümü reddetmez, ölçümün ontolojik tekel olmasına karşı çıkar. Dijital araç değişse bile güven, korku, itibar ve güç ilişkileri yeni biçimde sürebilir.

Yükselen yol dünyayı aşar, alçalan yol dünyayı kutsar

Wilber manevi geleneklerde biçimlerden boşluğa yönelen yükselen hareketle, boşluğun her biçimde belirdiğini görüp dünyaya dönen alçalan hareketi ayırır. Bundan sonraki tartışma bu temel bağlantının ne kadar taşınabileceğini sınar.

Münzevi sessizlikte benlik sınırını aşar; sonra pazara dönüp sıradan insana bakım vermedikçe deneyim hayattan kopuk kalabilir. Örneğin gücü süslü olmasında değil, neden ile sonucu yan yana getirmesindedir.

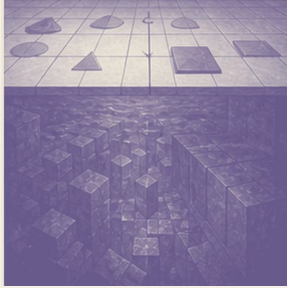
Aşkınlık yapışmayı gevşetir, içkinlik beden ve doğayı kutsal ilişkinin parçası yapar; bütünlük ikisini birleştirir. İlişki tek yönlü değildir; sonuç da kendisini doğuran koşulları değiştirebilir.

Manevi aşama iddiaları öznel deneyimi hiyerarşik otoriteye dönüştürebilir ve istismarı gizleyebilir. Kanıt, yorum ve değer yargısını ayrı tutmak burada özellikle önemlidir.

Derin bir iç deneyimin gündelik sorumluluk, beden ve ilişkiyi gerçekten iyileştirip iyileştirmedigine bakın. Aşkın deneyim dünyaya geri dönüp bakım üretmiyorsa bütünlüşme iddiası eksik kalır. Başka türlü olsaydı ne değişirdi sorusu fikri gerçek bir olayda sınar.

OKUMA EŞİĞİ 3 / 3

Son sorulara yaklaşıırken

GERİDE KALAN DÖRT DURAK

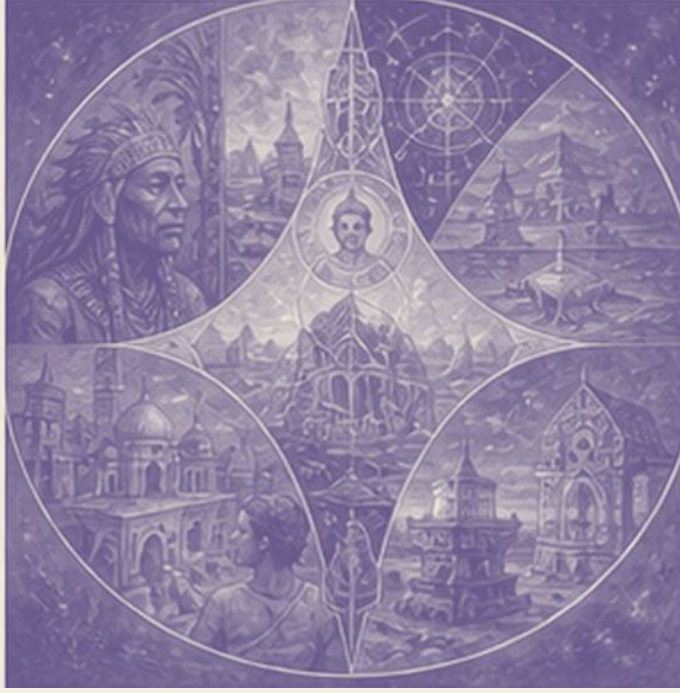
- Gelişim benmerkezden dünya merkezine genişleyebilir
- Modern farklılaşma büyük bir kazançtır
- Farklılaşma kopuşa dönünce düzülke oluşur
- Yükselen yol dünyayı aşar, alçalan yol dünyayı kutsar

SIRADAKİ DÖRT DURAK

- Eko-romantizm doğayı kayıp cennet yapabilir
- Öncesi ile ötesi aynı görünse de aynı değildir
- Cinsiyet ve kültür büyük sisteme direnç noktalarıdır
- Bütünleştirmek her şeyi aynılaştırmak değildir

Bağlantı sorusu: “Gelişim benmerkezden dünya merkezine genişleyebilir” ile “Yükselen yol dünyayı aşar, alçalan yol dünyayı kutsar” arasında hangi düşünce yolu kuruluyor? Bir sonraki durak olan “Eko-romantizm doğayı kayıp cennet yapabilir” bu yolu nasıl değiştirebilir?

Eko-romantizm doğayı kayıp cennet yapabilir

Wilber modern düzülkeyi eleştiren romantik ekolojinin bazen bilinç öncesi doğa birliğini daha yüksek bütünlük sanarak gelişim farklarını ters çevirdiğini söyler. Bu ayrım kitabın geri kalanında izlenecek yolu açar.

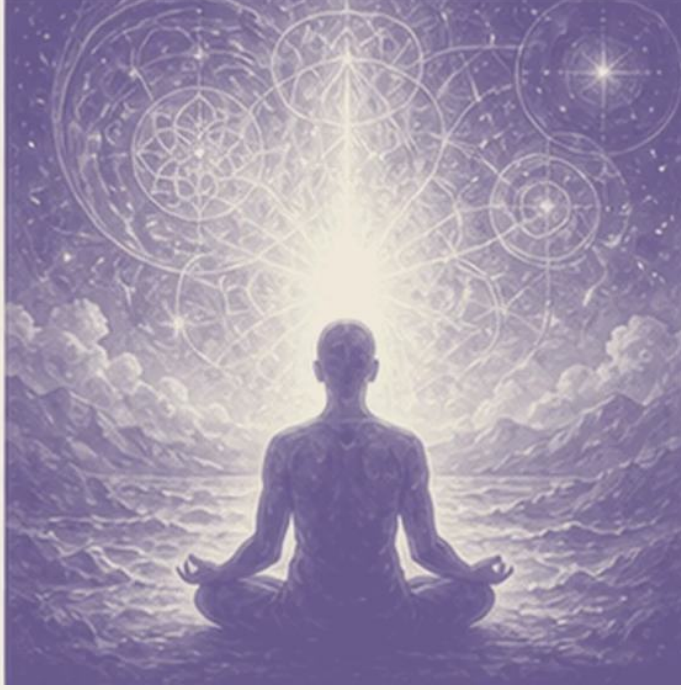
Yetişkin çatışmasından kaçan kişi çocukluk bağımlılığını saf uyum diye yüceltir; sanayi öncesi toplumu da şiddetsiz cennet gibi hayal eder. Aynı olayı başka kişinin gözünden görmek görünmeyen maliyeti açığa çıkarabilir.

Kopuşa tepki geçmiş birliği idealize eder, ayrışmanın kazançlarını atlar ve eleştirel aklı düşman sayabilir. Kavram ancak bu ara hareketler açıkça görüldüğünde gerçek bir düşünme aracına dönüşür.

Wilber da ilerleme çizgisini fazla evrenselleştirip yerli bilgi ve karşılıklı bağımlılığı küçümseyebilir. Kavram bazı olaylarda merkezde, bazılarında yalnız yardımcı etkendir.

Doğaya dönüş önerisinde gerçek ekolojik bilgiyle nostaljik insanlık hikâyesini ayırın. Geçmiş birliği romantikleştirmek bugünkü ekolojik sorumluluğa uygulanabilir mekanizma sunmayabilir. Bir haftalık küçük gözlem, büyük iddianın gündelik karşılığını gösterebilir.

Öncesi ile ötesi aynı görünse de aynı değildir

Akıl öncesi dağınıklık ile akılı aşan bütünleştirici deneyim, ikisi de gündelik akıldan farklı olduğu için karıştırılabilir; Wilber buna öncesi-ötesi yanılgısı der. Böylece soyut kavram, gözlenebilir bir ilişkiye dönüşür.

Çocuğun sınır tanımayan hayaliyle yıllarca pratik yapmış kişinin benliksiz farkındalığı dışarıdan benzer sözler kullanabilir. Bu küçük olay büyük haritanın neresine bakmamız gerektiğini gösteren bir işarettir.

Gelişim bağlamı, işlev ve sonrasındaki kapasite deneyimin gerileme mi bütünleşme mi olduğunu ayırır. Açıklamanın sınanacağı yer, varsayılan halkanın gerçekten çalışıp çalışmadığıdır.

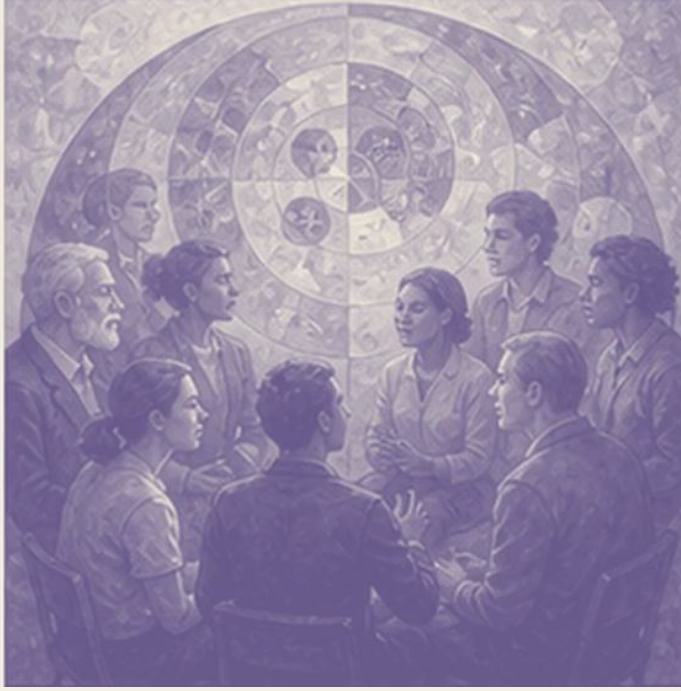
Şema psikiyatrik tanı aracı değildir; mistik görünen deneyim sağlık desteğine ihtiyaç duyabilir. Yazarın dışarıda bıraktığı deneyimler kavramın sınırını görmek için dinlenmelidir.

Olağan dışı bir deneyimi yalnız yücelikle değil işlev, süre, zarar ve eleştiriye açıklıkla değerlendirin. Öncesi-ötesi ayrımı deneyimin işlev ve bütünleştirme sonucuna bakmayı öğretir. Bugüne taşımak geçmişi kopyalamak değil, aynı mekanizmayı yeni koşullarda aramaktır.

TARTIŞMA · KÖR NOKTALAR

16. DURAK

Cinsiyet ve kültür büyük sisteme direnç noktalarıdır

Wilber erkek ve kadın gelişimi, modern özgürleşme ve çokkültürlülük üzerine bütünleştirici iddialar kurar; fakat geniş şema somut tarih ve güç farklarını kolayca düzleştirebilir. Yazarın temel hamlesi tam olarak bu görünmeyen bağı açığa çıkarmaktır.

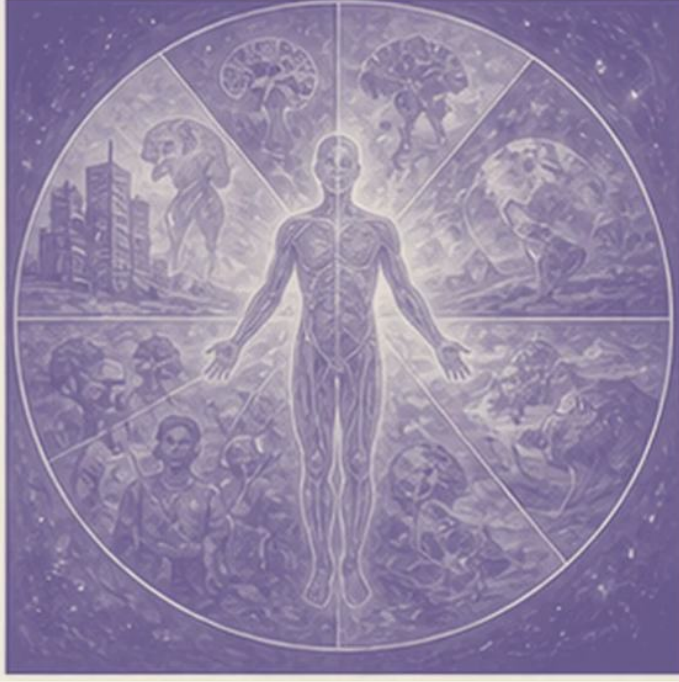
Aynı gelişim basamağı etiketi, bakım emeğiyle büyüyen kişiyle ayrıcalıklı kurumda yükselen kişiyi eşit koşulda gösterir. Sahneyi yavaşlatınca tek karar sandığımız şeyin öncesindeki etkiler belirginleşir.

Evrensel model ortak örüntü arar, seçilen kaynak ve norm baskın kültürün deneyimini merkez yapabilir. Bu süreç görünür olunca kişisel tercih ile yapısal baskı birbirinden ayrılabilir.

Feminist ve kültürler arası eleştiriler yalnız parçacı değildir; modelin kimi görünmez yaptığını gösterir. Eleştirinin hedefi çoğu zaman soru değil, cevabın gereğinden fazla büyütülmesidir.

Bir evrensel aşama iddiasında örneklemin kimlerden oluştuğunu ve başarıyı kimin tanımladığını sorun. Evrensel modelin kalitesi sessiz bıraktığı deneyimler konuştuğunda değişebilmesine bağlıdır. Karar öncesinde seçeneği olmayan kişiyi hesaba katmak tartışmayı dürüstleştirir.

Bütünleştirmek her şeyi aynılaştırmak değildir

İntegral yaklaşım hiçbir tek yöntemin Kosmos'un tamamını açıklayamayacağını; alanların kendi kanıtıyla konuşup ilişkilerini kurması gerektiğini savunur. Bu nokta atlanırsa fikir kolayca yanlış bir slogana dönüşür.

Hastalıkta doktor, hasta anlatısı, aile kültürü ve sağlık sistemi aynı masaya gelir; biri ötekini yok etmeden ortak plan kurar. Gündelik ayrıntı, soyut düşüncenin hayata değdiği noktayı görünür kılar.

Çoklu bakış kör noktayı azaltır, çelişki yeni ayırım üretir ve bütünlük düzeltilebilir harita olur. Mekanizma aynı sonucu her yerde garanti etmez; bağlam onun gücünü artırır ya da azaltır.

Harita aşırı ayrıntılı ve kapalı jargon haline gelirse her şeyi yerleştirip hiçbir şeyi sınamayan sistem olur. Geçmiş bugünün kopyası saymak kadar aralarında bağ yokmuş gibi davranmak da yanıldır.

Bir sorunda eksik kadranı ekleyin, sonra eklediğiniz bakışın kararı somut olarak nasıl değiştirdiğini gösterin. İntegral harita kapıları açmalı; kendi jargonuyla yeni kapalı oda kurmamalıdır. Bu soru, kitabın düşüncesini günlük bir alışkanlığa dönüştürebilir.

SON DURAKLAR · SINIR

18. DURAK

Kitabın kolay yanlış anlaşılacağı yer

Her Şeyin Kısa Bir Tarihi bilim, din, psikoloji ve siyasetin tamamını kanıtlanmış tek merdivene yerleştiren son teori veya insanları gelişim puanıyla sıralama cetveli değildir.

Kendini 'dünya merkezli yüksek aşama' ilan edip farklı düşüneni alt basamak saymak, bütünleştirme dilini tahakküm hiyerarşisine dönüştürür.

Okur dört kadranı soru çoğaltan harita olarak kullanmalı; evrim ve maneviyat arasındaki geçişleri ampirik kanıt gibi kabul etmemeli, modelin kültürel ve cinsiyet kör noktalarını dinlemelidir.

SON DURAKLAR · TARTIŞMA

19. DURAK

Kitap hakkında süren tartışma

Eser integral teoriye geniş giriş oldu; bilinç çalışmaları, maneviyat, örgüt ve kişisel gelişim alanlarında güçlü takipçi çevresi oluşturdu.

Eleştiriler Wilber'ın çok geniş alanlarda ikincil kaynaklara dayandığını, gelişim aşamalarını evrenselleştirdiğini, bilimsel evrimle manevi teleolojiyi karıştırdığını ve sisteminin yanlışlanmasının zor olduğunu söyler.

Bir okur hayatında ilk kez iç dünya, beden, kültür ve kurumun aynı resimde buluştuğunu hisseder; diğeri bu büyük resmin ayrıntıları ve karşı kanıtları dekor haline getirdiğini düşünür.

SON DURAKLAR · BUGÜN

20. DURAK

Bugüne taşınan üç soru

Hangi kadran eksik? Yeni düzey gerçekten neyi içeriyor ve neyi eziyor? Bu gelişim iddiasını hangi kanıt, karşı örnek ve kültürel bakış sınavabilir?

Bir sorunun dört kadranını yazıp her kare için bir kanıt, bir uzmanlık ve modelinizin yanılabilceği bir işaret ekleyin.

Okur büyük resmi duvara asılan kesin dünya haritası değil, her yeni karşılaşmada eksik köşesi görülen çalışma taslağı olarak tuttuğunda integral mercek yararlı kalır.

SON DURAKLAR · ÖZ

21. DURAK

Bir cümlede kitabın özü

Her Şeyin Kısa Bir Tarihi, evrimin iç içe bütünler ve artan perspektifler ürettiğini; sağlıklı modernliğin madde, yaşam, zihin, kültür ve ruhun farklılıklarını koruyarak ilişkilendirmesi gerektiğini savunur.

Akılda tutulacak son görüntü, lacivert ve altın bir Kosmos içinde iç içe holon halkaları, dört pencere, kökten dallanan madde-yaşam-zihin ağacı ve ufukta boşlukla dünyayı bağlayan köprü.

Wilber bizi tek doğru pencereyi savunmak yerine bütün pencereleri açmaya, fakat gördüğümüz manzaraları aynı renge boyamamaya çağırır.

KAYNAKLAR VE KAPSAM

Neye dayandık, nerede durduk?

- [1] Shambhala - A Brief History of Everything
[2] Google Books - A Brief History of Everything

TELİF VE SORUMLULUK NOTU

Bu çalışma eğitim ve araştırma amacıyla hazırlanmış özgün bir özet ve yorum rehberidir. Kitabın cümlelerini yeniden üretmez ve özgün eserin yerini tutmaz. Sağlık ve psikoloji başlıkları genel bilgi verir; tanı, tedavi veya kişiye özel profesyonel öneri değildir.

SON CÜMLE

Wilber bizi tek doğru pencereyi savunmak yerine bütün pencereleri açmaya, fakat gördüğümüz manzaraları aynı renge boyamamaya çağırır.